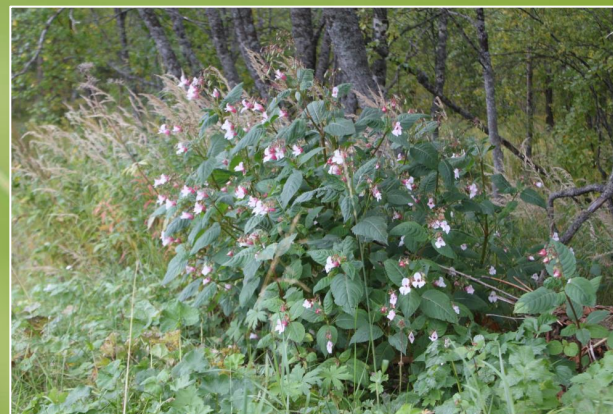

Naturrestauring i Troms

- Hvordan bidrar og kan de frivillige bidra med kunnskap og tiltak for bevaring og restaurering av trua natur?

Cathrine Amundsen, seniorrådgiver
Seksjon for naturvern, Miljøavdelingen

Statsforvalteren i Troms og Finnmark

*Romssa ja Finnmarkku stáhtahálddašeaddji
Tromssan ja Finmarkun staatinhallittija*

Hva er naturrestaurering og hvorfor gjør vi det?

Foto: Miljødirektoratet

- *Naturrestaurering er tiltak som bidrar til å gjenopprette økosystemer som er blitt forringet eller ødelagt (Miljødirektoratet)*
- Naturinngrep og ødeleggelse av habitater er den største trusselen mot naturmangfoldet.
- Naturrestaurering nødvendig for å bremse, stoppe eller helst snu - nedbyggingen av natur.
- Derfor har FN bestemt at 2021-2030 skal være det internasjonale naturrestaureringstiåret (Naturavtalen).
- St.meld. 35 (2023-2024): Bærekraftig bruk og bevaring av natur: Norsk handlingsplan for naturmangfold

Hva kan naturrestaurering være? Del 1

Myr

- Torvdemninger i drenert myr
- Legge igjen grøfter og gamle torvuttak
- Få opp grunnvannstanden

Skog

- Ta ut fremmede treslag
- Tette grøfter

Fjell og arktisk natur

- Fjerne kraftlinjer
- Fjerne veier og anlegg

Kulturbetingede naturtyper

- Istandsetting av:
 - Slåttemark
 - Slåttemyr
 - Naturbeitemark
 - Strandeng
- Brenning av kystlynghei

Hva kan naturrestaurering være? – Del 2

Vassdrag – elver og sjøer

- Gjenskape naturlige løp i elva
- Gjenopprette kantvegetasjonen
- Gjenåpne elver som har vært lagt i rør
- Fjerne hindringer, dammer og utfyllinger
- Bekjempe fremmede arter

Sanddynemark

- Fjerne trær
- Fjerne fremmede arter
- Gjenskape rett slitasje

Kyst og hav

- Rense havner med forurensede masser
- Ta ut fremmede arter

Naturrestauring gir oss viktige naturgoder:

1. naturmangfold
2. bedre vannmiljø
3. mindre klimagassutslipp
4. klimatilpasning
5. pollinering
6. friluftsliv og folkehelse

Restaureringstiltak i verneområdene i Troms

1. Uttak av gran
2. Slåttemark/naturbeitemark – istandsatt og i drift (Skorpan–Nøklan, Bergsøyan, Kvænangsbotn)
3. Bekjempelse av fremmede plantearter
4. Sanddynemark – (Reisautløpet NR)
5. Myrrestaurering – under planlegging – Skatvikfjellet NR i 2025 – Lomtjønnsmyra NR i 2026

Uttak av gran i verneområder i Troms i 2023/2024:

Prosjekter i 2024:

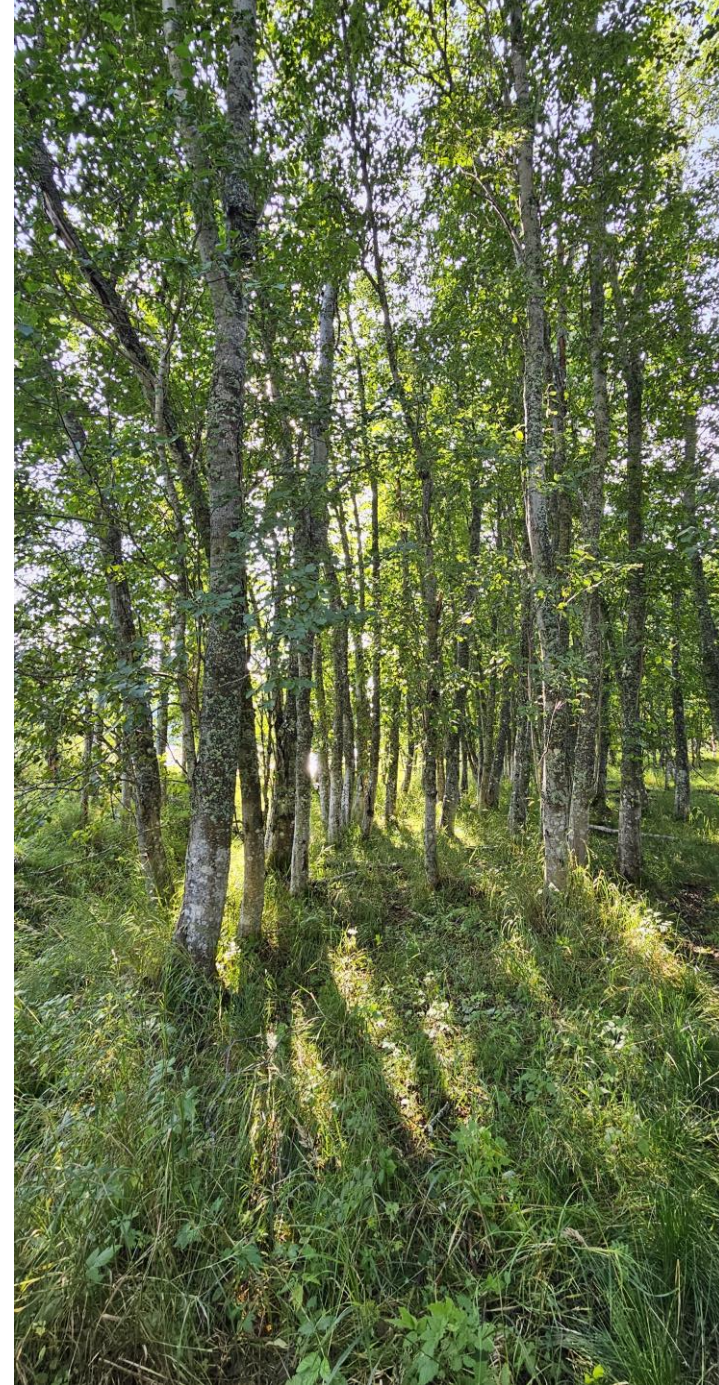
Bergsøyan, Lavollskjosen, Målselvutløpet, Oksfjorddalen, Reisautløpet, Fjelldalslia, Jávreoaiivvit NR

Budsjett: kr. 805 000

2023:

Målselvutløpet, Bergsøyan, Brannmyra, Oksfjorddalen, Jávreoiaivvit NR

Budsjett kr. 1,1 mill.

Myrrestaurering – Skatvikfjellet naturreservat

- Prosjekt med gjennomføring i 2025
- Tiltak:
 - Hogst
 - Flytting av masser
 - Grunnvannstanden øker
 - Nedbrytning av biologisk materiale opphører
 - utslipp av CO₂ opphører
 - Ny torv vil kunne dannes
 - CO₂-lageret øker
 - Torvmoser

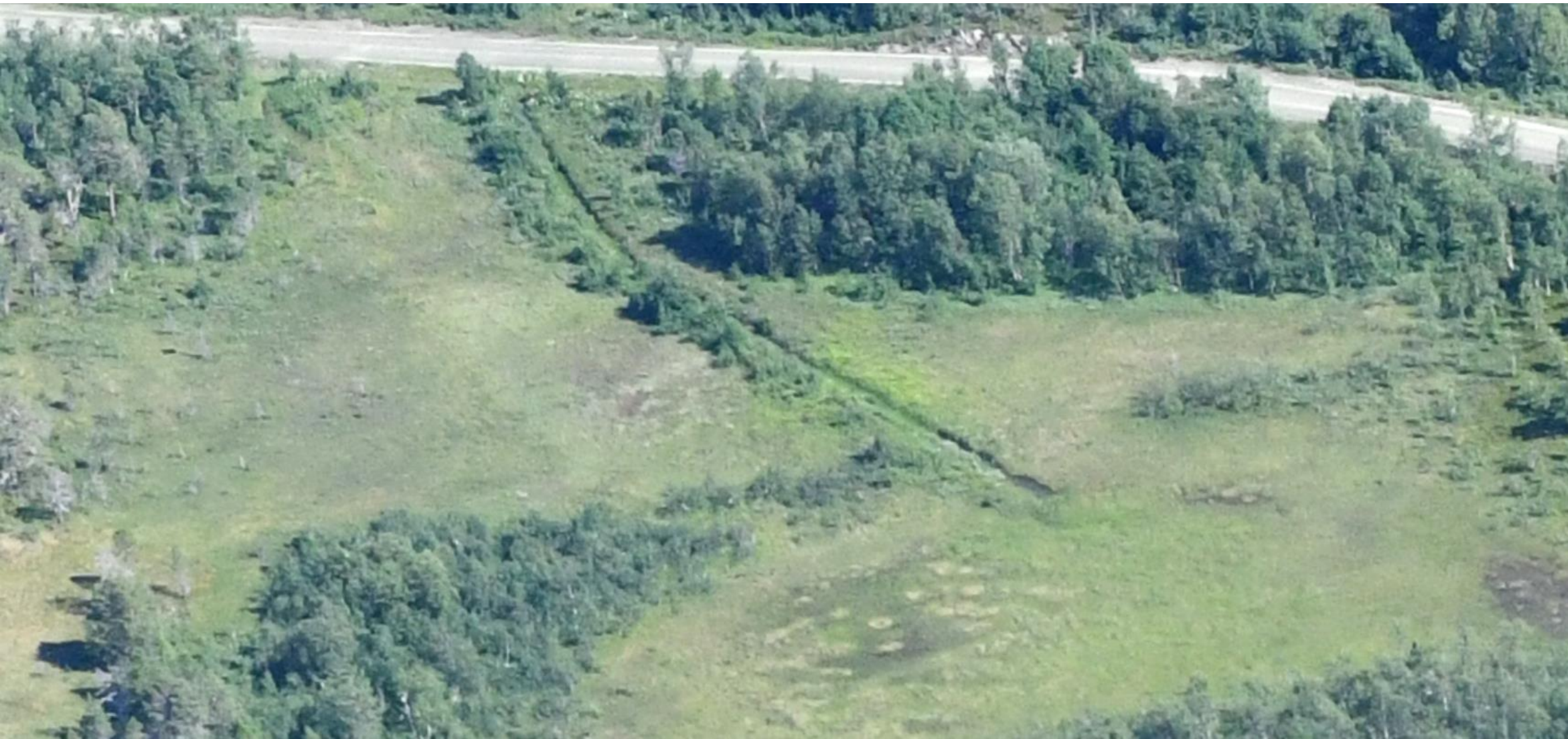

Foto: Skråbilde - Skatvikfjellet naturreservat - Senja – 2020

Hvordan kan de frivillige og privatpersoner bidra?

- Bekjempelse av fremmede landlevende plantearter
 - Lupiner, tromsøpalme/bjørnekjeks, kjempespringfrø og rynkerose
- Istandsetting av kulturbetingede naturtyper –
 - Utvalgte naturtyper er prioritert
- Tiltak for trua arter
 - Prioriterte arter

Sandlupin Syltefjorddalen. Foto: Andy Sortland

Bekjempelse av fremmede planter

- Hagerømlingen kjempespringfrø
- Vet du om forekomster av denne arten?

De kulturbetinga naturtypene er trua

Foto:

Sibirsk gressløk og skogsmarihand i slåttemark under istandssetting på Kølshøy, 2020. Foto: C. Amundsen

- Semi-naturlige naturtyper (2018)
 - Strandeng (VU)
 - Boreal hei (VU)
 - Semi-naturlig eng (VU)
 - Slåttemark (CR) – inkl. lauveng
 - Semi-naturlig strandeng (EN)
 - Kystlynghei (EN)
- Av de seminaturlige naturtypene er slåttemark (CR) mest truet: kritisk truet
- Større innslag av urter, mens gressarter dominerer i beitemark
- Mange trua arter er tilknyttet slåttemarkene

Trua artsgruppe: Beitemarkssopp

- Grasmarksopp som er knyttet til gamle beite- og slåttemark
- Vokssopper, rødsporer, fingersopp, jordtunger
- Forvaltningsansvar:
 - $\frac{3}{4}$ deler er rødlistet: 117 står på norsk rødliste
- Nordeidet, Reinøy – Karlsøy: 15 rødlistede arter
- Skárfvággi/Skardalen UKL – Kåfjord: 10 rødlistede arter
- Skallan – Rå UKL – Kvæfjord: 6 rødlistede arter

Foto: Kjeglevokssopp (LC) *Hygrocybe conica* fra Skallan-Rå. Foto: Pål Alvereng, september 2017

Skogslåtter - viktige miljøtiltak i Skárfvággi / Skardalen

- Skogslåttene var slåttemarker med svært lite påvirkning fra det moderne jordbruket – som kunstgjødsel, maskintråkk og innsådde gressarter
- Sennagrasmyr – slåttemyr
- Flere av skogslåttene og slåttemyra har blitt istandsatt og skjøttet i Skárfvággi / Skardalen UKL i perioden 2009 - 2024
- De viktigste : Laktan – Ingervertroggi – Suoidnegietčorru

[Lenke til lydbilder \(NIBIO\): jordbrukslandskap.no/wp-content/uploads/2019/02/skogslaatt_story_map_video.html](https://jordbrukslandskap.no/wp-content/uploads/2019/02/skogslaatt_story_map_video.html)

Ungdommene deltar i slåtta på Laktan – Skárfvággi / Skardalen

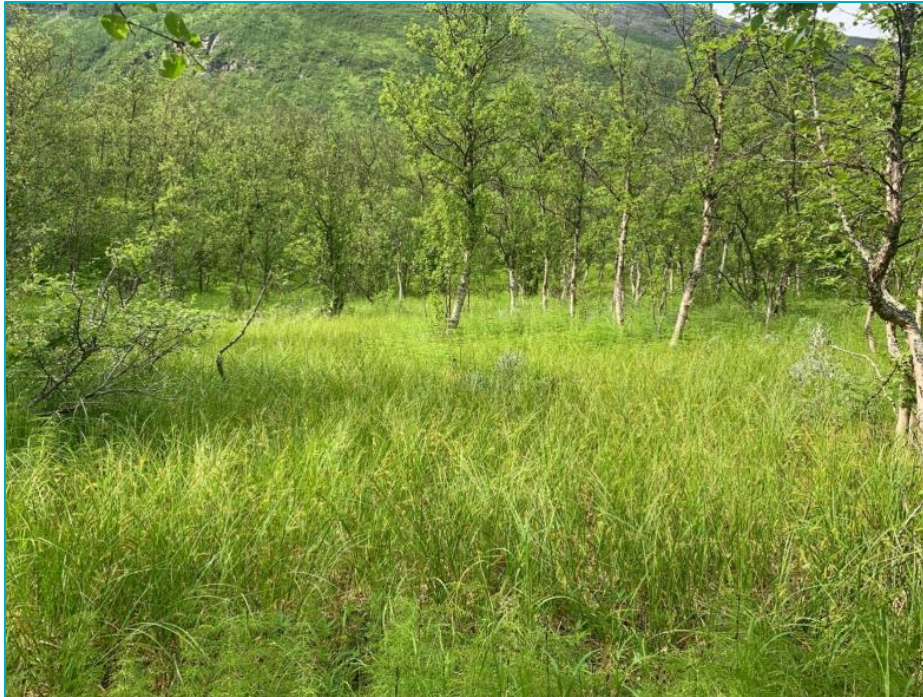

Videreføring av tradisjoner til den yngre generasjon.
Foto: Børre Strandli

Skogslåtten Laktan. Foto: C. Amundsen

Sennagrasmyra Suoidnegietčorru - slåttemyr

Sennagrasmyra Suoidnegietčorru med sennagras i det utvalgte kulturlandskapet i Skárfvággi / Skardalen. Foto: Hilde Riksheim Tandstad

«Sennagras» – fellesbetegnelse på gress/starr brukt i samiske skotøy som skaller og komager

«Sennagras» - flaskestarr, nordlandsstarr, sennagras og andre starr- og gressarter

Sennagras – *Carex vesicaria* - starrart

Slåttemyr - sterkt truet naturtype

Status som utvalgt naturtype i 2011

Ville pollinerende insekter

Malaisefelle ved lokaliteten Badjeluokta. Foto: Ole J. Lønnve

Foto:

- Bier (honningbier, villbier og humler)
- Veps – mye planteveps, Salix/bjørk- spesielt i Skardalen
 - Dolerus genucinctus (NT)
 - Ametastegia equiseti (evt. ny art!)
- Sommerfugler – relativt få – argusblåvinge i Skallan-Rå?
- Tovinger (fluer og mygg)
- Biller (54 arter i Skardalen) – få pollinatorer
- Nebbmunner (sikader, teger, plantesugere)
- Kartlegging av insekter knyttet til kulturbetinga naturtyper - inkludert skjøtselsråd:
 - 1000 insekter totalt i prosjektet 2019/2021: Skallan-Rå og Skárfvaggi/Skardalen UKL

Det tverrfaglige samarbeidet i kulturlandskapet

Samarbeid i praksis på slåttekurs - Ingervertroggi - Skárfvággi / Skardalen UKL 20.juli 2023.
Foto: SFTF/CAM

- Kulturlandskapene i jordbruket – har noe for alle.
- Folk med kunnskap om kulturmiljø – det tradisjonelle landbruket – lokalkunnskap - naturmangfold – utfyller hverandre på en unik måte.
- En jobber mot felles mål.
- En jobber sammen for bevaring av de utvalgte kulturlandskapene eller slåttemarkene – skogslåttene – slåttemyrene
- Kanskje et tiltak for grunneierlaget eller frivillige organisasjoner?

Økt kunnskap om trua natur i nord

Figur 4. Bildet til venstre viser en art i *Tenthredo arcuta*-gruppen (bladveps) som spiser pollen på ryllik, mens bildet til høyre viser en hann av oransjegullvinge. Larvene til *T. arcuata*-gruppen lever på ulike erteplanter, mens de voksne insektene oppsøker forskjellige blomster for bl.a. å spise pollen. Larvene til oransjegullvinge lever på engsyre og småsyre, mens de voksne insektene i stor grad oppsøker blomster, bl.a. gullris. Foto: Ole J. Lønnve.

- Beitemarkssopp - Skallan – Rå UKL
- Insektkartlegginger – sjeldne grave- og planteveps
- Bioblitz i Porsanger
 - 2762 arter i Porsanger (nr. 3 i Nord-Norge, nr. 88)
 - 2772 arter i Tromsø (nr. 2 i Nord-Norge, nr. 86)
 - 3765 arter i Bodø (nr. 1 i Nord-Norge, nr. 38)
- Artsobservasjoner.no i Troms:
 - Tromsø (nr.1), Målselv (nr. 2), Storfjord (nr.3)
- Bok om lav - grunneier i Skárfvággi/Skardalen UKL
 - Jan Ole Olsen
- Rødlistede karplanter – silkenellik og myrflatbelg i Skoltebyen
- ++ fugler, slåttemark og -myrer og naturbeitemarker

Slåttemarker, skogslåtter og slåttemyrer i Troms

Naturbasen pr. 29.09.2024:

I dag **522** slåttemarker og slåttemyrer i Troms

- Miljødirektoratets instruks: **474** registrerte lokaliteter med slåttemark, lauveng og slåttemyr (svært høy - lav kvalitet)
- DN-håndbok 13: **48** lokaliteter slåttemarker, skogslåtter (lauvenger) og slåttemyrer – i og utenfor verneområdene
- I tillegg kommer områder i verneområdene kartlagt med ny metode.

Slåttemark i Skallan – Rå UKL. Foto: Gyrd Harstad

Regional skjøtselsgruppe

- Utarbeiding og kvalitetssikring av skjøtselsplaner
- Veiledning og kontakt opp mot grunneiere/drivere
- Regional fagrådgiver skjøtsel
- Slåttekurs : i 2024: Kaldslettstien - Tromsø
- Webinarer
- Ta gjerne kontakt med oss for veiledning og informasjon!

Slåttemark Kaldslettstien 30.august 2024
før og etter - bilder

Ishavskysten friluftsråd forvalter området

Ta kontakt om du/dere vil bidra!

Uttak av fremmede treslag utenfor verneområdene

- Fremmede treslag: sitka/lutzgran (svært høy risiko) .fl.
- Naturrestaureringsmidler, landbrukstilskudd (UKL, SMIL)
- Frivillige organisasjoner:
 - Vi ønsker tips om granfelt med sitka/lutz (++) i spredning
 - Frivillige organisasjoner kan ta ut granplanter som har frødd seg
 - Ta kontakt for oppdrag !
 - Spør også grunneiere om de ønsker bistand!

Ny tilskuddsordning: Tiltak for å ivareta natur

Eksisterende ordninger	Ny, sammenslått ordning
Tilskudd til tiltak i kulturlandskapsområde registrert som verdifulle kulturlandskap Tilskudd til tiltak for ville pollinerende insekter Tilskudd til truede arter Tilskudd til truede naturtyper Tilskudd til tiltak mot fremmede arter	Tilskudd til tiltak for å ivareta natur

Hva det kan gis tilskudd til:

- a. vedlikehold, skjøtsel og restaurering
- b. tilpasset driftsform
- c. innkjøp og montering av utstyr til skjøtselstiltak
- d. konkrete tiltak for enkeltarter, for eksempel bevaringsutsetting og innsamling av frø
- e. etablere leveområder for ville pollinerende insekter
- f. bekjempelse av fremmede arter

Søknadene sendes inn
fra Miljødirektoratets
nettside – elektronisk
søknadssenter (ESS)

Søknadsfrist: 15.januar

Statsforvalteren
behandler søknadene

Prioriterte arter og
utvalgte naturtyper
prioriteres

Hva det kan gis tilskudd til:

- g. kartlegging og overvåking i forbindelse med gjennomføring av tiltak
- h. utarbeidelse av tiltaks- og skjøtselsplaner
- i. informasjonsarbeid

Det kan også gis tilskudd til andre tiltak enn de som er nevnt i første ledd. Prioriterte formål gjøres kjent i årlig utlysning av tilskudd

Målgruppe: ALLE, herunder privatpersoner, organisasjoner, virksomheter og institusjoner kan søke.

Tilskudd som vederlag for egen arbeidsinnsats er skattepliktig inntekt.

Ny tilskuddsordning (2024): Naturrestaurering

- Ramme i 2024 var på kr. 10 millioner
- Tildeler midler til ett år av gangen
- Tilskudd gis til gjennomføring av tiltak, men også til planlegging og oppfølging

Søknadene sendes inn
fra Miljødirektoratets
nettside – elektronisk
søknadssenter (ESS)

Søknadsfrist: 5.april

Miljødirektoratet
behandler søknadene

Søknadssum minimum
kr. 100 000,-

Ny tilskuddsordning (2024): Naturrestaurering – 2

- Kommunene er en viktig målgruppe for tilskuddsordningen.
- Tilskudd gis til restaureringstiltak i all natur på land: skog, fjell, våtmark og kulturlandskap
- Forutsetning om langsiktige avtaler for bevaring av arealene etter restaurering

Målgruppe: ALLE:
organisasjoner,
privatpersoner,
virksomheter og
institusjoner kan søke.

Tilskudd som vederlag
for egen arbeidsinnsats
er skattepliktig inntekt.

Oppsummering

- Kommunene, grunneierlag og frivillige organisasjoner bidrar i stor grad i dag i arbeidet med naturrestaurering og bevaring av natur
- Naturrestaurering vil bli høyt prioritert i årene fremover.
- Mer fokus på å bevare den trua naturen
- Kommunene vil involveres i større grad
- Viktig å styrke samarbeidet mellom kommunene og lokalbefolkning
- Fortsatt stort behov for kunnskap og gjennomføring av tiltak fra kommuner, private tiltakshavere og frivillige organisasjoner i tida som kommer.
- Søk om midler til naturrestaurering og tiltak for å ivareta natur!
- Registrer funnene dine i artsobservasjoner.no!

Lenker

- [Ny handlingsplan for naturmangfold - regjeringen.no](https://regjeringen.no)
- [Tilskudd trua natur | Statsforvalteren i Troms og Finnmark](#)
- [Forskrift om tilskudd til tiltak for å ivareta natur \(regjeringen.no\)](https://regjeringen.no)
- [Høring - forskrifter om tilskuddsordninger for å ivareta natur - regjeringen.no](https://regjeringen.no)
- [Søk om tilskudd til naturrestaurering - miljodirektoratet.no](https://miljodirektoratet.no)
- [Miljødirektoratet - Søknadssenter \(miljodirektoratet.no\)](https://miljodirektoratet.no)
- [Artsorakel \(artsdatabanken.no\)](https://artsdatabanken.no)
- [Artsobservasjoner - rapportsystem for arter i Norge](#)
- [Naturbase - miljodirektoratet.no](https://miljodirektoratet.no)
- Artskart 2: <https://artskart.artsdatabanken.no/>
- [Økologiske grunnkart \(artsdatabanken.no\)](https://artsdatabanken.no) – NB: for kalkinnhold berggrunn: Velg Miljøvariabel !
- [Høydedata \(hoydedata.no\)](https://hoydedata.no)
- [Handlingsplan for slåttemark - miljodirektoratet.no](https://miljodirektoratet.no)

Cathrine Amundsen

Seniorrådgiver miljø

Cathrine.amundsen@statsforvalteren.no

77642031

Statsforvalteren i Troms og Finnmark

*Romssa ja Finnmárkku stáhtahálddašeaddji
Tromssan ja Finmarkun staatinhallittija*

Facebook statsforvalterentromsogfinnmark
X Statsforvalt_TF
Nettside statsforvalteren.no/troms-finnmark

